

บทที่ 3

การศึกษาลักษณะทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาโครงการหมู่บ้านสหกรณ์สันกำแพงจังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นต้องศึกษา ลักษณะทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ฯ นี้ ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งการศึกษาเพื่อให้รู้ถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และภูมิประเทศของจังหวัด จะทำให้ทราบถึงลักษณะ โครงสร้างพื้นฐานของจังหวัด อันเป็นผลส่งกระทบและเกี่ยวเนื่องกับโครงการฯ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วน หนึ่งของจังหวัด

1. ที่ตั้ง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ระหว่าง เส้นละติจูดที่ 17 องศา 15 ลิปดาเหนือ ถึง 20 องศา 10 ลิปดาเหนือ และลองจิจูด 98 องศา 5 ลิปดาตะวันออก ถึง 99 องศา 40 ลิปดาตะวันออก

ที่ตั้งของจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,027 ฟุต หรือ 308.1 เมตร ส่วนกว้างของจังหวัดประมาณ 138 กิโลเมตร และส่วนยาวจากเหนือสุดถึง ใต้สุดประมาณ 320 กม.

2. ประวัติความเป็นมา

เชียงใหม่ เป็นเมืองที่เก่าแก่ และมีประวัติการสร้างอันน่าภาคภูมิใจ มีความเจริญ ในด้านวัฒนธรรม เป็นแหล่งศิลปวัตถุโบราณของภาคเหนือ แต่เดิมเป็นที่อยู่ของพวกกะลาว่า จน กระทั่งปี พ.ศ. 1839 พญาเม็งราย ซึ่งครองเวียงกุมกามอยู่ ได้มีดำริที่จะสร้างเมืองใหม่ขึ้น ฝั่งใต้เขยลัดดีจพ่อขุนรามคำแหง (พญาร่วง) แห่งกรุงสุโขทัย และพญาางำเมืองแห่งนครพะเยา ซึ่งเป็นสหายร่วมน้ำลำป่านมาช่วยพิจารณาสร้างเมืองใหม่ โดยได้ช่วยกันพิจารณาถึงชัยภูมิ อัน เป็นที่ควรจะต้องตั้งเมืองขึ้น ซึ่งในที่สุดได้เห็นพ้องกันว่า ที่ราบบริเวณฝั่งแม่น้ำปิงตรงเชิงดอยสุเทพ เป็นที่ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งบริเวณพื้นที่นี้พ่อขุนรามคำแหง (พญาร่วง) ได้ให้ความเห็นว่า

"...เมืองนี้ข้าศึกจะเบียดเบียนกระทำร้ายมิได้ คนไหนมีเงินพันมาอยู่ จะมีเงินหมื่น ครั้นมีเงินหมื่นมาอยู่จะมีเงินแสน"

ส่วนพญาางำเมืองให้ความเห็นว่า เขตเมืองนี้ดีจริง เพราะเหตุว่าเนื้อดินมี พรณรังสี 5 ประการ และลักษณะภูมิประเทศถูกต้องด้วยไชยภูมิ 7 ประการ

พญามังรายจึงโปรดให้สร้างเมือง เชียงใหม่ขึ้น โดยให้ขุดคูและสร้างกำแพงเมือง เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 800 วา ยาว 1,000 วา หลังจากก่อสร้างเมืองเชียงใหม่เสร็จ เรียบร้อยแล้ว พญามังรายจึงได้ย้ายจากเวียงกุมกามมายังเมืองที่สร้างขึ้นใหม่ และขนานนามเมืองนี้ว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" (นพบุรี หมายถึงเมืองที่ 9 คือ ล้อมรอบหัวเมืองฝ่ายเหนือ ประกอบด้วย 1. หรินคร (เชียงใหม่) 2. เชียงราย 3. ผาง 4. เชียงดาว 5. พร้าว 6. หริภุญไชย 7. เชียงชื่น 8. ลำปาง และ 9. เชียงใหม่

ต่อมาท้าวศรีบัววงศ์เมืองราย ครองลานนาไทย โดยมีเชียงใหม่เป็นเมืองหลวง ต่อมาอีก 16 พระองค์ เชียงใหม่ก็ตกเป็นของพม่า ในปี 2101 จนกระทั่งถึงปี 2317 พระเจ้ากาวิละ (ต้นตระกูล ณ เชียงใหม่) ได้ต่อสู้และชิงเมืองเชียงใหม่กลับมาได้ และย้ายผู้คนไปอยู่เวียงป่าซาง (เนื่องจากเมืองเชียงใหม่เสื่อมโทรมมาก) เป็นเวลา 20 ปีเศษ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2339 พระเจ้ากาวิละจึงได้อพยพผู้คนกลับมามาทำนุบำรุงเมือง เชียงใหม่ อีกครั้งหนึ่ง¹

นับตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละเป็นต้นมา เชียงใหม่ได้ขึ้นตรงต่อกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ในฐานะประเทศราช จนกระทั่งถึงพ.ศ. 2439 ในสมัยรัชกาลที่ 5 เชียงใหม่ และหัวเมืองใกล้เคียงถูกรวมกันเป็นมณฑลเรียกว่า "มณฑลเชียง" (พ.ศ. 2442 เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพ.ศ. 2444 เปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลพายัพ) ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการยกเลิกการปกครองแบบเทศาภิบาล จึงยุบมณฑลพายัพ ตั้งเป็นจังหวัดเชียงใหม่ มีการปกครองขึ้นตรงต่อกระทรวงมหาดไทย²

จังหวัดเชียงใหม่ยังคงเป็นศูนย์กลางของจังหวัดในภาคเหนือ ในด้านการคมนาคมขนส่งและอุตสาหกรรมสำคัญ มีความสำคัญและใหญ่รองจากกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนืออีกด้วย เนื่องจากมีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของลานนาไทยหลงเหลืออยู่ ชึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529)

¹ พระยาประชากิจกรศึกกร, ตำนานโยนก (พระนคร : ไม้ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2469) หน้า 163-165.

² ลีลาวดี อ่องสกุล, "ประวัติคำสตรการปกครองเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2317-2476" ในลานนาไทย ทวี วิชัยศักดิ์ บรณาธิการ (เชียงใหม่ : กิพพ์เนตรการพิมพ์) 2523 หน้า 27.

ได้กำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ ทั้งนี้เพื่อเป็นการกระจายการพัฒนาไปสู่ส่วนภูมิภาค ทั้งนี้ โดยเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว

3. ลักษณะภูมิประเทศ

3.1 อาณาเขต จังหวัดเชียงใหม่มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดและประเทศใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับรัฐเชียงตุง สาธารณรัฐสังคมนิยม แห่งสหภาพ ม้า

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2 ภูมิประเทศ

จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ 22,848.319 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 13.06 ของพื้นที่ภาคเหนือหรือประมาณ 4.45 ของพื้นที่ประเทศ ลักษณะภูมิประเทศแบ่งออกตาม การลาดเชิงเขาได้ 3 กลุ่มใหญ่คือ บริเวณที่ราบลุ่มบริเวณเนินเขา และบริเวณเทือกเขา แต่เนื่องจาก บริเวณเนินเขา และเทือกเขาอยู่ต่อเนื่องกันจึงนำมารวมอยู่ในกลุ่มเทือกเขา (ดูแผนที่ 1)

3.2.1 บริเวณที่ราบ แบ่งออกได้ 2 บริเวณใหญ่คือบริเวณที่ราบลุ่ม แม่น้ำปิง และลำน้ำลำยา ซึ่งต่อเนื่องเข้าไปในเขตจังหวัดลำพูน และบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำกก ซึ่งไหลลงสู่ แม่น้ำโขงบริเวณที่ราบทั้งสอง มีความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 270-300 เมตร และ 470-500 เมตร ตามลำดับ

3.2.2 บริเวณเทือกเขาและเนินเขา เทือกเขาในภาคเหนือรวมทั้งจังหวัด เชียงใหม่ทอดตัวอยู่ในแนวเหนือใต้ ติดต่อกับเทือกเขาในมณฑลยูนนานในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และรัฐฉานในประเทศ สาธารณรัฐสังคมนิยมสหภาพพม่า เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยา คือ มีการแทรกตัวของหินหนืด (magma) ประกอบกับแรงบีบอัดในแนวตะวันออก ตะวันตก ทำให้ผิวโค้ง งอกลายเป็นภูเขาและเทือกเขาสูง บริเวณระหว่างเทือกเขาเหล่านี้มีที่ราบระหว่างภูเขา แนว

เชียงใหม่

การศึกษาข้อมูลในระดับจังหวัด

แผนที่ที่	แผ่นที่
1	แหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน

สัญลักษณ์

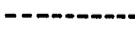

แหล่งน้ำผิวดิน
พื้นที่ซึ่งได้รับน้ำจากโครงการชลประทานหลวง

 1,000 ล้าน ลบ.ม.
 500 ล้าน ลบ.ม.
 250 ล้าน ลบ.ม.

แหล่งน้ำใต้ดิน

 272.5-2725.0 พันลิตร/วันจากชั้นดินเหนียว
 54.5-272.5 พันลิตร/วันจากชั้นหินที่ยังไม่จับแข็ง
 5.45-54.5 พันลิตร/วันจากชั้นหินแปรและหินชั้น
 5.45-54.5 พันลิตร/วันจากชั้นหินอัคนี

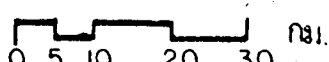
สัญลักษณ์

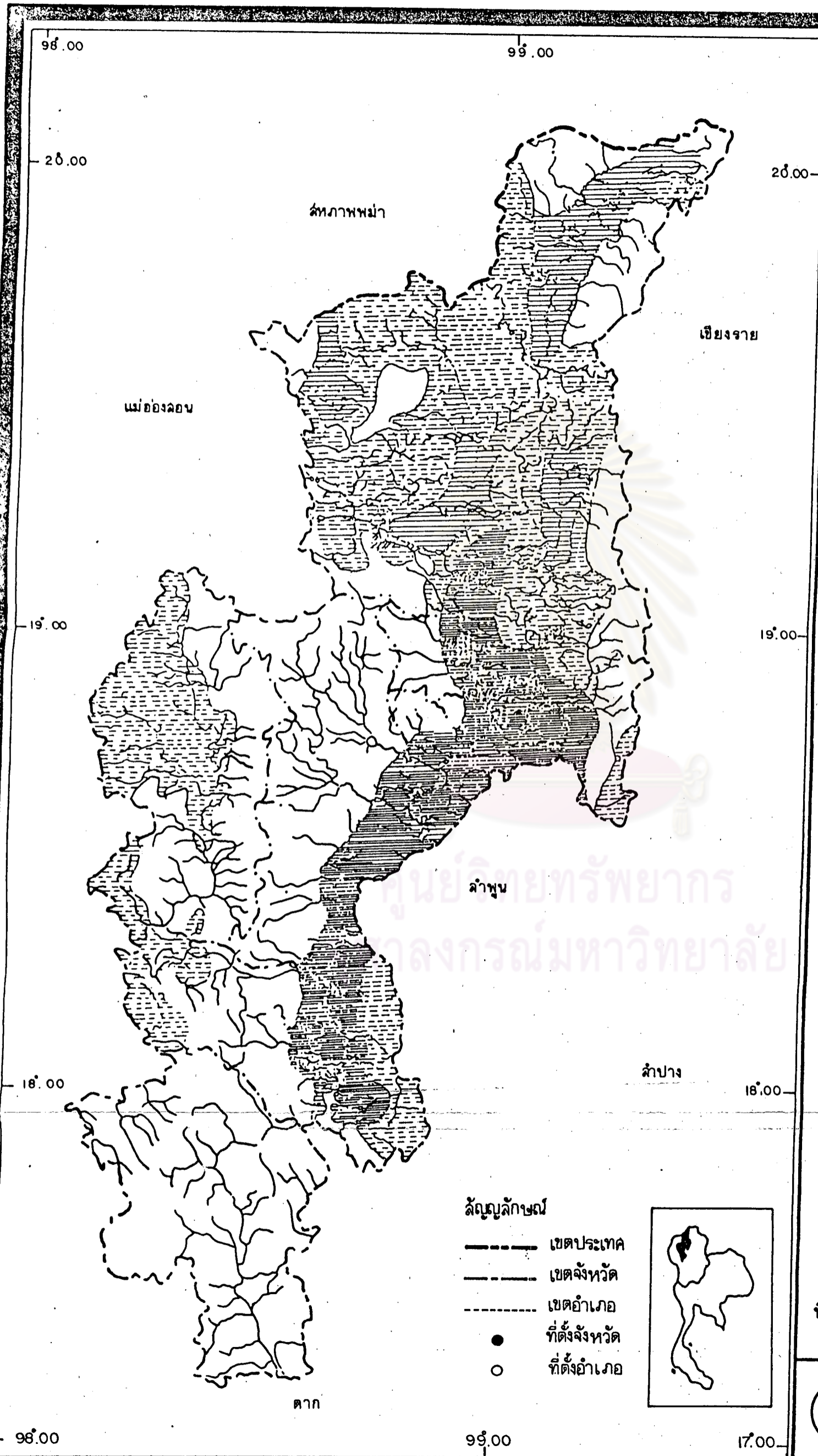
 เขตประเทศ
 เขตจังหวัด
 เขตอำเภอ
 ที่ตั้งจังหวัด
 ที่ตั้งอำเภอ

ที่มา : โครงการชลประทานภาคเหนือ 2520 (กรมชลประทาน)

มาตราส่วน 1 : 1,000,000
 กม.

เทือกเขาพาดผ่าน¹

4. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำในจังหวัดเชียงใหม่สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ แหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำบาดาล (ดูแผนที่ 2)

4.1 แหล่งน้ำผิวดิน จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำใหญ่ 2 แห่ง คือ ลุ่มแม่น้ำกก อันเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มแม่น้ำโขงตอนใต้และลุ่มแม่น้ำปิง อันเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีแม่น้ำสายสำคัญ ดังต่อไปนี้คือ

ลุ่มน้ำแม่กก น้ำแม่ฝาง ไหลผ่านอำเภอฝางและพร้าว แล้ววกออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่อำเภอเชียงราย แล้ววกขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือบรรจบกับแม่น้ำโขง

ลุ่มน้ำแม่ปิง เป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัด ต้นน้ำอยู่บริเวณเทือกเขาแดนลาวในอำเภอเชียงดาว ไหลลงมาใต้ผ่านอำเภอแม่แตง สันทราย แม่ริม ใจกลางเมืองเชียงใหม่ ลำปาง หางดง สันป่าตอง จอมทอง ขอด ดอยเต่า และยังเป็นเส้นกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดเชียงใหม่กับอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอบ้านโฮ่ง รวมระยะทางในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ที่แม่น้ำปิงผ่านประมาณ 335 กิโลเมตร

แม่น้ำจืด เกิดในอำเภอพร้าว ไหลผ่านอำเภอพร้าว และแม่แตงลงมาบรรจบกับแม่น้ำปิง

แม่น้ำกวัง ต้นน้ำอยู่บนดอยผีปันน้ำ และดอยนางแก้ว ซึ่งอยู่ในอำเภอเวียงป่าเป้า (เชียงราย) กับอำเภอดอยสะเก็ด ไหลผ่านอำเภอดอยสะเก็ด สันกำแพง เมืองลำพูน และบรรจบกับแม่น้ำทา ที่บ้านสันทา จากนั้นไหลบรรจบกับแม่น้ำปิงที่เขตอำเภอป่าซาง

แม่น้ำทา ต้นน้ำอยู่ที่ดอยขุนทา เขตอำเภอสันกำแพง ไหลสู่อำเภอแม่ทา ทางทิศใต้แล้ววกไปทางทิศตะวันตกบรรจบกับน้ำแม่กวัง ที่บ้านสันทาแล้วไหลต่อไปผ่านบ้านจาง ขี้วน้อย อำเภอป่าซาง ลงสู่แม่น้ำปิง

¹ ภูมิพร แชนัน และคณะ, ภูมิศาสตร์ จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการสัมมนาประกอบการศึกษาวิชา ภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2518, หน้า 75.

แม่น้ำสี เกิดจากเทือกเขาในอำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ไหลลงมาทางใต้ แล้วจึงค่อยไหลวกกลับไปทางทิศเหนือ ผ่านอำเภอสี บ้านโอง บรรจบกับแม่น้ำปิงที่บ้านกงกลับทิศทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ

แม่น้ำแดง ต้นน้ำเกิดจากห้วยในเขตตำบล บ้านเมืองแหง ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเชียงดาว แล้วไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำดองกลอง เป็นแม่น้ำแดงไหลผ่านอำเภอแม่แตง ไปบรรจบกับแม่น้ำปิงทางทิศใต้ของอำเภอแม่แตง

แม่น้ำท่าช้าง ต้นน้ำเกิดจากดอยแม่ลาน้อย ดอยแดน เขตบ้านเหมืองอะ อำเภอหางดง เป็นทางน้ำที่ไม่ใหญ่นัก จนกระทั่งออกสู่ที่ราบอำเภอหางดง ผ่านอำเภอสันป่าตอง แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปิงที่บ้านทรายมูล อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

แม่น้ำละเมิง ต้นน้ำเกิดจากดอยสันกลาง ในเขตอำเภอละเมิง ไหลผ่านอำเภอละเมิง สันป่าตอง แล้วไหลลงสู่แม่น้ำปิง

แม่น้ำขาน ต้นน้ำเกิดจากห้วยแม่ขานใต้ อันเกิดจากดอยขุนแม่ตะละไหลผ่านบ้านแม่เมิงน้อยบ้านห้วยทก จากนั้นก็เรียกใหม่ว่าแม่น้ำล้าน

แม่น้ำกลาง ต้นน้ำเกิดบนเทือกเขาดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทองไหลผ่านอำเภอจอมทอง แล้วไหลลงสู่แม่น้ำปิงในที่สุด แม่น้ำสายนี้ทำให้เกิดน้ำตกอันสวยงาม คือน้ำตกแม่กลาง

แม่น้ำแจ่ม ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาลำขาของดอยหัวช้าง อำเภอแม่แจ่ม ไหลผ่านที่ราบเรียบเชิงดอยอินทนนท์ทางทิศตะวันตก ผ่านอำเภอแม่แจ่ม ไปทางทิศตะวันตกและบรรจบกับแม่น้ำปิงที่บ้านแม่ลับแจ่ม

แม่น้ำต้น ต้นน้ำอยู่บริเวณดอย ๆ หนึ่งในบ้านยางผา ปูนหลวง ไหลผ่านอำเภออมก๋อย บรรจบน้ำแม่หาดที่เชิงดอยแม่หาด¹

¹ ชูณหเตช พรหมเศรณี, "การศึกษาความเหมาะสมในการกำหนดโครงสร้างการโยธาที่ดินเพื่อประกอบการจัดทำนโยบายพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาฯ 2524, หน้า 56-59.

4.2 แหล่งน้ำบาดาล

การที่จะค้นพบแหล่งน้ำบาดาลนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและโครงสร้างทางธรณีวิทยาของพื้นที่ว่ามีธรณีประวัติและการวางตัวของชั้นหินที่เชื่อต่อการเก็บกักน้ำบาดาล จากการศึกษาของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สามารถจำแนกพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่ ตามโอกาสที่จะพบน้ำบาดาลและปริมาณน้ำที่จะสูบได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่คือ

ก. ปริมาณน้ำปานกลาง ตั้งแต่ 272,500-2,725,000 ลิตรต่อวัน จากชั้นทรายและกรวดซึ่งแทรกอยู่ในชั้นดินตะกอนละเอียดและดินเหนียวซึ่งไม่ให้น้ำ พื้นที่ 2,286.0 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 12.6 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอแม่แตง แม่ริม สันทราย ดอยสะเก็ด สันกำแพง อำเภอเมืองลำพูน หางดง สันป่าตอง จอมทอง ฮอด ดอยเต่า เป็นอำเภอที่อยู่ในบริเวณที่ราบดินตะกอนลุ่มแม่น้ำ

ข. ปริมาณน้ำน้อย ตั้งแต่ 54,500-272,000 ลิตรต่อวันจากชั้นวัตถุที่ยังไม่สับส่วกันแข็ง พื้นที่ 1,198.2 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 5.3 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอพร้าว เชียงดาว และแม่แตง

ค. ปริมาณน้ำน้อยมาก ตั้งแต่ 5,450-54,500 ลิตรต่อวัน ได้แก่พื้นที่ส่วนที่เหลือ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อยตามลักษณะทางธรณีวิทยาคือ

ชั้นหินทราย ซึ่งแทรกอยู่ในชั้นหินดินดานและดินตะกอน เว้นแต่ในบริเวณหินปูนซึ่งอาจจะได้น้ำปริมาณมากพอสมควร พื้นที่ 6,626.6 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 29.5 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอฝาง แม่เอย เชียงดาว พะว้า แม่แตง สันทราย ดอยสะเก็ด สันกำแพง แม่แจ่ม ฮอด และดอยเต่า

ชั้นซึ่งอยู่ในหินแปรและหินอัคนี เป็นรอยแตกของหิน พื้นที่ 11,812.0 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 52.6 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแม่ริม สะเมิง เมียง หางดง สันป่าตอง จอมทอง แม่แจ่ม ฮอด อมก๋อย และดอยเต่า และเป็นบริเวณเล็ก ๆ ในอำเภอแม่เอย ฝาง เชียงดาว พะว้า ดอยสะเก็ด และสันกำแพง¹

¹ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, โครงการศึกษาเบื้องต้นแผนหลักการพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2522). หน้า 75.

5. โครงการชลประทาน

จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ที่ได้รับน้ำจากโครงการชลประทานเพียง 52.7 ตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ภายใต้โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ได้แก่ โครงการชลประทานแม่แฝก ในอำเภอสันทราย แม่กวางในอำเภอ ดอยสะเก็ด และสันกำแพง แม่แตงในอำเภอแม่ริม เมืองหางดง และสันป่าตอง และแม่น้ำปิงเก่าในอำเภอหางดง คิดเป็นพื้นที่ 51.7 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 98.0 ของพื้นที่ซึ่งได้รับน้ำจากโครงการชลประทาน ส่วนที่เหลือ เป็นโครงการชลประทานขนาดเล็ก และยังมีพื้นที่ชลประทานซึ่งดำเนินการโดยประชาชน ภายใต้อำนาจตามความในพระราชบัญญัติชลประทานราษฎร์ พ.ศ. 2482 โดยมีกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ดูแลอีก 9.6 ตารางกิโลเมตร ในลุ่มน้ำแม่ปิง เป็นเหมืองฝายเป็นประเภที่ปฏิบัติมาแต่โบราณ นอกจากนี้แล้วยังมีเขื่อนที่อยู่ระหว่างดำเนินการก่อสร้างคือ เขื่อนแม่จัด ปิดกั้นลำน้ำ แม่จัดที่อำเภอแม่แตง ความจุ 400 ล้านลูกบาศก์เมตร คาดว่าจะส่งน้ำให้ทำการเกษตรในพื้นที่อำเภอแม่แตงและสันทรายอีก 4.5 ตารางกิโลเมตรในปี 2525 และเขื่อนแม่กวางปิดกั้นลำน้ำแม่กวางที่อำเภอดอยสะเก็ด และสันกำแพงเพิ่มขึ้นอีก 15 ตารางกิโลเมตรในปี 2527 จะเห็นได้ว่า อำเภอที่ได้รับประโยชน์จากโครงการชลประทานเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ อำเภอในเขตที่ราบ ส่วนอำเภอในเขตเทือกเขาโดยสภาพพื้นที่เป็นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ ยากแก่การจัดการชลประทาน¹

6. สัมรรถนะที่ดินทางการเกษตร² (ดูตารางที่ 1, 2 และแผนที่ 2 ประกอบ)

คุณสมบัติดินโดยทั่วไป ทั้งในบริเวณที่เกิดจากการระบายน้ำ และปริมาณธาตุอาหารในดิน สามารถจำแนกสัมรรถนะออกตามความเหมาะสมและการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมในแง่ของพื้นที่เหมาะสมลุ่มศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตและปัจจัยในการเพิ่มผลผลิตแบ่งออกได้เป็นประเภทหรือกลุ่มใหญ่ ๆ คือ

¹ เรื่องเดิม, หน้า 104.

² ฉันทน์ ช่อผกา และทริศศักดิ์ เรียบรศิลป์, "การจำแนกและกำหนดลักษณะดินในภาคเหนือของประเทศไทย". เอกสารวิชาการ กองสำรวจดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 42 (มกราคม 2526) หน้า 7-9.

ตารางที่ 1 การจำแนกสมรรถนะที่ดินเพื่อการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

ศักยภาพผลผลิต	สมรรถนะที่ดิน	กลุ่มดิน	พืชที่เหมาะสม	สิ่งจำเป็นที่ต้องลงทุน
สูง	P-I	1	ข้าวและพืชไร่ มัน ไม้แก๊ ถั่วเหลือง, ถั่วเขียว, งา	การชลประทาน, การควบคุมน้ำ การปรับปรุงพันธุ์พืช
ปานกลางถึงสูง	P-II	2	ข้าวและพืชไร่ มัน ไม้แก๊ ถั่วเหลือง, ถั่วเขียว, ถั่วลิสง, งา	การชลประทาน, การควบคุมน้ำ, การใช้ปุ๋ยปฐนขาว, การปรับปรุงพันธุ์พืช
ปานกลางถึงสูง	U-II/III	3	ข้าวโพด, ข้าวฟ่าง, ฝ้าย ถั่วเหลือง, ถั่วเขียว, ละหุ่ง, ยาสูบและผลไม้	ปุ๋ย
ปานกลาง	U/III/IV	4(ก), 4(ข), 4(ค)	ปอ, มันสำปะหลัง, ข้าวโพด ฝ้าย, ยาสูบ, ข้าวฟ่าง, ละหุ่ง, ถั่วลิสง, ถั่วเหลือง ผลไม้, มะพร้าว	ปุ๋ยและการป้องกันการสึกกร่อนของดินในพื้นที่ ลาดเอียง
ต่ำ	U-VII	4(ก), 5, 6, 7	ปาล์ม	หากจะทำการปลูกพืชอื่น เช่น ผลไม้ ต้องใช้ปุ๋ย และการป้องกันการสึกกร่อนของดินในพื้นที่ลาดเอียง (ใช้ขั้นสูง)

หมายเหตุ เลขหมายกลุ่มดินที่สอดคล้องหัวข้อกลุ่มดินของกรมพัฒนาที่ดิน

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ตารางที่ 2 พื้นที่ของอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่จำแนกตามสมรรถนะที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

เขตการปกครอง	พื้นที่ (กม. ²)	การจำแนกสมรรถนะที่ดินทางการเกษตร				
		PI	PII	UII/III	UIII/VI	U VIII
อำเภอ เมือง	139.9	37.5	18.7	-	1.2	82.5
จอมทอง	1,302.3	-	-	-	564.0	818.3
เชียงดาว	2,200.4	-	-	30.8	468.7	1,700.9
ดอยสะเก็ด	642.2	-	62.3	-	118.8	461.1
ฝาง	1,124.3	143.9	-	-	293.4	687.0
พร้าว	1,285.3	-	50.1	-	150.4	1,084.8
แม่แจ่ม	3,276.2	-	-	-	95.0	3,181.2
แม่แตง	1,395.5	-	-	-	330.7	1,064.8
แม่ริม	461.1	12.4	-	-	194.1	254.6
แม่สาย	821.6	274.4	-	-	93.7	453.5
สะเมิง	1,104.9	-	-	-	-	1,104.9
สันกำแพง	718.5	-	74.7	-	212.7	431.1
สันทราย	369.0	-	43.5	-	81.2	244.3
สันป่าตอง	748.1	-	124.9	-	130.9	492.3
สารภี	113.6	113.6	-	-	-	-
หางดง	292.9	-	81.4	-	75.0	136.5
อมก๋อย	3,006.4	-	-	-	120.0	2,886.4
ฮอด	1,828.2	-	-	-	181.0	1,647.2
กิ่งอำเภอดอยเต่า	1,552.4	-	-	-	524.7	1,027.7
รวมทั้งจังหวัด	22,462.8	581.8	455.6	30.8	3,635.7	17,758.7

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ศักยภาพสูง-สูงปานกลาง เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าวและพืชหมุนเวียนในนา มีพื้นที่ 1,037.4 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 4.6 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด อยู่ในระดับความสูงไม่เกิน 300 เมตร จากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลาง แยกออกเป็น 2 กลุ่มย่อยดังนี้

ก. กลุ่ม P-I เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าว และพืชหมุนเวียนในนามากที่สุด มีพื้นที่ 581.5 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.6 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด อยู่ในอำเภอแม่ริม, เมือง และสารภี

ข. กลุ่ม P-II เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกข้าวและพืชหมุนเวียนในนารอง ลงมา มีพื้นที่ 455.6 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 2.0 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด อยู่ในอำเภอพร้าว และกลุ่มเมือง, สันทราย, ดอยสะเก็ด, สันกำแพง, หางดง และสันป่าตอง

ศักยภาพสูงถึงปานกลาง เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ มีพื้นที่ 3,666.5 ตารางกิโลเมตร ในระดับความสูงไม่เกิน 500 เมตร จากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยปานกลางคิดเป็นร้อยละ 16.3 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

ก. กลุ่ม UII/III เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ปานกลางถึงสูง มีพื้นที่ 30.0 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.1 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด อยู่ในอำเภอเชียงดาว

ข. กลุ่ม UIII/IV เป็นพื้นที่ซึ่งเหมาะแก่การปลูกพืชไร่ปานกลาง มีพื้นที่ 3,635.7 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 16.2 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอฝาง, เชียงดาว แม่แตง จอมทองและฮอด ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ในทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอสารภี และสะเมิง

ศักยภาพต่ำ เป็นพื้นที่ซึ่งไม่เหมาะแก่การกสิกรรม มีพื้นที่ 17,758.9 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 79.1 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณเทือกเขา หรือเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาในอำเภอเชียงดาว, แม่แตง, พร้าว สะเมิง แม่แจ่ม, จอมทอง อมก๋อย, ฮอด และดอยเต่า ส่วนที่เหลือกระจายอยู่ในทุกอำเภอ เว้นอำเภอสารภี

การใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรกรรม¹

จากสถิติทางการเกษตรประจำปี 2515 ปรากฏว่า จังหวัดนี้มีพื้นที่เป็นป่าไม้ทั้งหมดถึง 13,411,892 ไร่ มีทั้งป่าดงดิบหรือป่าไม้ผลัดใบ และป่าผลัดใบหรือป่าผลัดใบผสม บริเวณที่เป็นที่ลาดลอนคลื่นดินตะกอนเก่า ที่โคกหรือที่ดิน ซึ่งเป็นดินต้น หรือเป็นดินปนกรวด ส่วนใหญ่จะเป็นป่าแดงหรือป่าเต็งรัง ซึ่งทางภาคเหนือ เรียกว่า "ป่าแพะ" มีพันธุ์ไม้ที่สำคัญคือ ไม้เต็ง, ไม้เหียง ไม้ผลัว, ไม้รักห้า ส่วนในบริเวณที่เป็นภูเขาสูง เช่น ดอยอินทนนท์, ดอยเชียงดาว, ดอยดู่เทพ ดอยปุย และตม ภูเขาสูงทั่ว ๆ ไปปรากฏว่ามีป่าดงดิบ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ยาง, ไม้ตะเคียน ไม้มะกอกป่า และไม้ก่อยชนิดต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ในบริเวณที่สูงบางแห่ง ยังมีป่าไม้สนเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสนสามใบ ขึ้นอยู่เป็นหย่อม ๆ และบางแห่งก็ขึ้นประปรายปะปนกับไม้ก่อยชนิดต่าง ๆ

จังหวัดเชียงใหม่ สดได้ว่า เป็นศูนย์กลางทางด้านเกษตรกรรมของภาคเหนือซึ่งประชากรได้ประกอบอาชีพในทางกิจกรรมอย่างกว้างขวาง จากสถิติการเกษตรประจำปี 2515 ปรากฏว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีเนื้อที่ถือครองทำการเกษตร 934,512 ไร่ เนื้อที่หว่าน 647,837 ไร่ เนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่ 706,363 ไร่

7. ลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดเชียงใหม่²

โดยที่จังหวัดเชียงใหม่อยู่ทางภาคเหนือ ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินมากห่างจากทะเล และทางด้านเหนือติดต่อกับแผ่นดินใหญ่ของทวีป ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันชันกันมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด ดินฟ้าอากาศในภาคเหนือ ในฤดูร้อนยิ่งร้อนมากกว่าและฤดูหนาวก็หนาวมากกว่าภาคอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้ทะเล

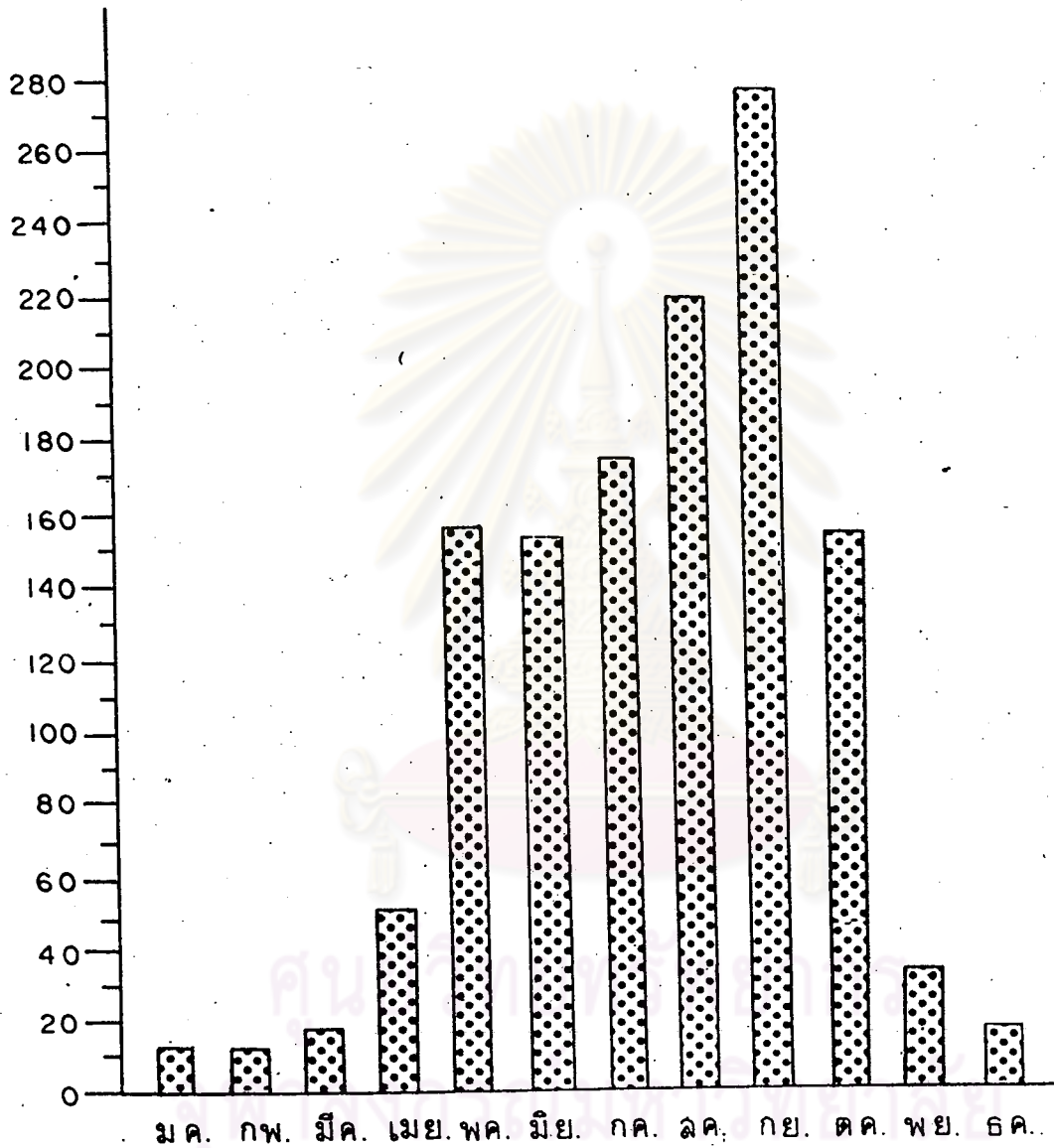
ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤษภาคม จนถึงปลายเดือนกันยายนหรือต้นเดือนตุลาคม รวมระยะเวลาประมาณ 5 เดือน ฝนจะตกมากที่สุดในเดือนกันยายน โดยมีค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำฝน

¹ เรื่องเดิม, หน้า 26.

² สนิท เวลสารัชชพันธ์, ดินฟ้าอากาศภาคเหนือของประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร : กรมอุตุนิยมวิทยา, 2508. หน้า 67-79.

แผนภูมิที่ 1

แสดงปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนของจังหวัดเชียงใหม่

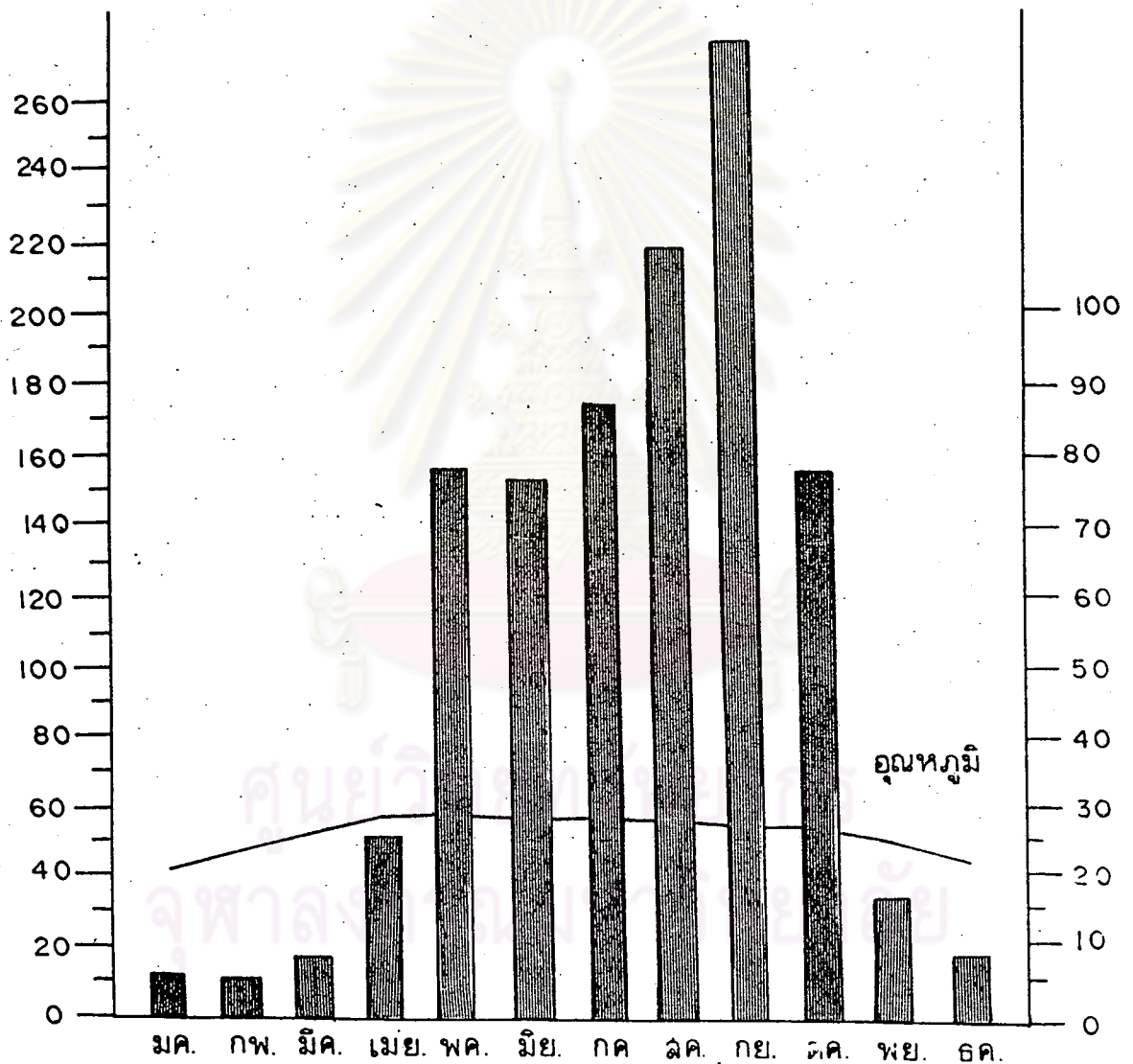
ที่มา : สถิติอากาศประจำถิ่นของประเทศไทยในคาบ 15 ปี (พ.ศ. 2494 - 2508)

ของกรมอุตุนิยมวิทยา

แผนภูมิที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำฝนและอุณหภูมิ

เดือนไหนกราฟน้ำฝนอยู่ใต้เส้นอุณหภูมิเดือนนั้นแห้งแล้ง

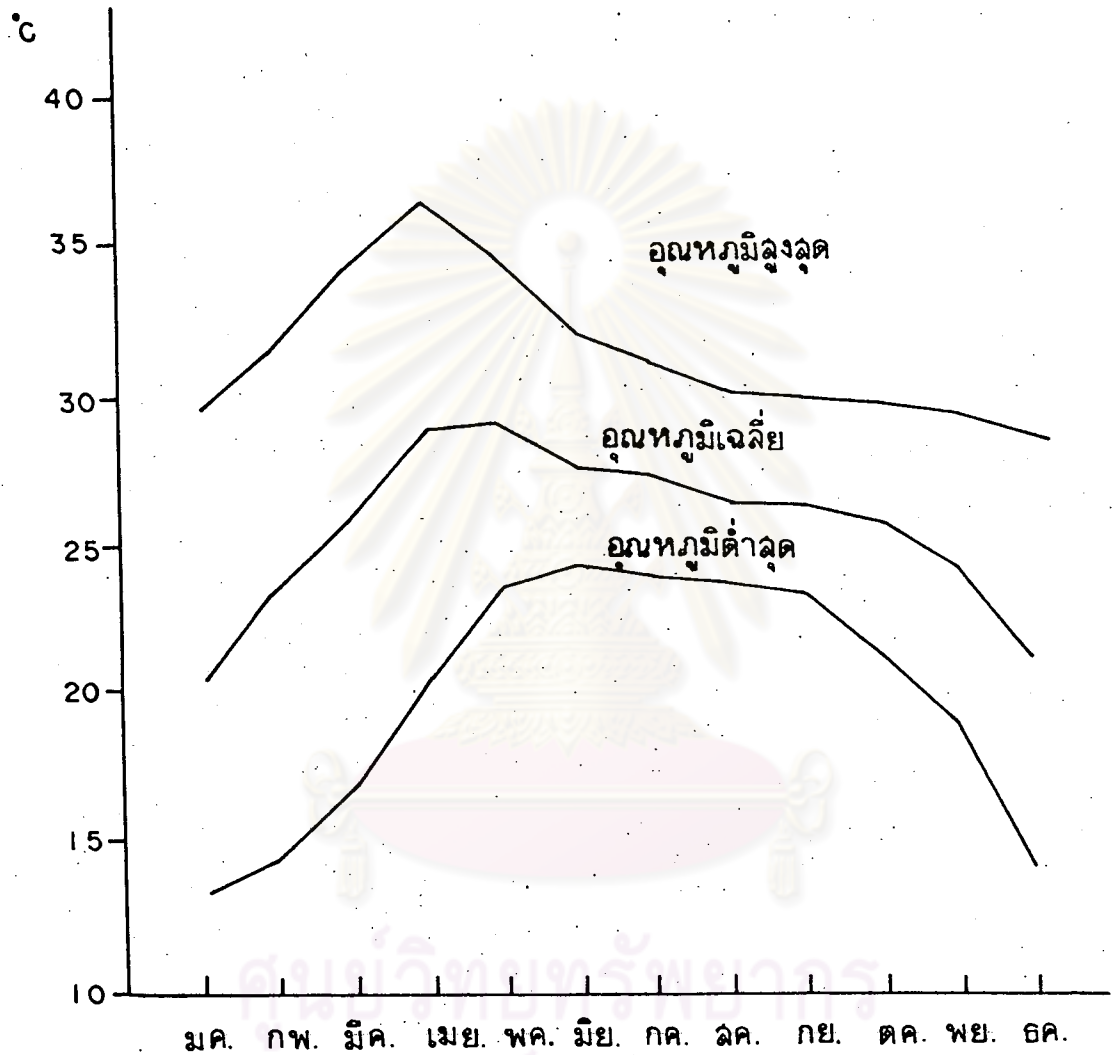
ที่มา : สถิติอากาศประจำถิ่นของประเทศไทย (พ.ศ. 2492 - 2508)

ของกรมอุตุนิยมวิทยา

แผนภูมิที่ 3

กราฟแสดงอุณหภูมิเฉลี่ยประจำเดือนของจังหวัดเชียงใหม่

2494-2508

ที่มา : สถิติอากาศประจำถิ่นของประเทศไทยในคาบ 15 ปี (พ.ศ. 2494-2508)
ของกรมอุตุนิยมวิทยา

276.5 มิลลิเมตร และค่าเฉลี่ยจำนวนฝนตก 17.6 วัน แต่จำนวนวันฝนตกเฉลี่ยในเดือนสิงหาคม สูงกว่าคือ 21.1 วัน ฝนเฉลี่ยในจังหวัดเชียงใหม่ปี 2496 คิดเป็น 1,260.1 มิลลิเมตร ซึ่งก็เพียงพอกับการเพาะปลูก

ฤดูหนาว เริ่มต้นประมาณกลางเดือนตุลาคม ถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ประมาณ 3-4 เดือน อากาศหนาวมาก

ฤดูร้อน เริ่มต้นประมาณกลางเดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม ประมาณ 3 เดือน อาจมีลมฝ่ายเหนือจากประเทศจีน พัดแรงลงมาได้เป็นครั้งคราว ในเดือนมีนาคมและเมษายน อุณหภูมิในจังหวัดเชียงใหม่สูงขึ้นมาก อากาศร้อนอบอ้าวโดยทั่วไป

อุณหภูมิของจังหวัดเชียงใหม่ จากการตรวจที่บริเวณสนามบินสุเทพอยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 311 เมตร

อุณหภูมิเฉลี่ยประจำปี มีค่า 25.7 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิเฉลี่ยประจำฤดู

ฤดูร้อน (มีนาคม-พฤษภาคม) 27.5 องศาเซลเซียส

อุณหภูมิสูงสุดที่เคยตรวจได้ 41.5 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน

8. เขตการปกครอง จังหวัดเชียงใหม่มีขนาดเนื้อที่รวม 22,848.319 ตารางกิโลเมตร¹ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 13.06% ของพื้นที่ภาคเหนือทั้งหมด เขตการปกครองแบ่งเป็น 18 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ 170 ตำบล และ 1,349 หมู่บ้าน รายละเอียดขนาดพื้นที่และสัดส่วนขนาดพื้นที่ ระดับอำเภอมี ตามตารางที่ 3

9. การคมนาคม จังหวัดเชียงใหม่มีการคมนาคมที่สะดวกเนื่องจากสามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และเครื่องบิน²

¹พื้นที่จากท่าเทียบท่าอู่ที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2522.

²สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, "โครงการศึกษาเบื้องต้นแผนหลัก การพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่" (กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2522) หน้า 57-60.

ตารางที่ 3 ขนาดอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2522

อำเภอ	ขนาดพื้นที่ (กม. ²)	อัตราส่วนต่อพื้นที่จังหวัด (%)
1. เมือง	172.260	0.75
2. หางดง	209.224	0.92
3. สันป่าตอง	890.586	3.90
4. ลอมทอง	1,085.022	4.75
5. ออด	1,596.000	6.99
6. สันกำแพง	831.010	3.64
7. ส่าโรง	128.366	0.56
8. สันทราย	318.020	1.39
9. ดอยสะเก็ด	749.000	3.28
10. แม่ริม	359.865	1.57
11. แม่แตง	1,520.574	6.65
12. เชียงดาว	2,760.597	12.08
13. พร้าว	1,281.223	5.61
14. ละเมิง	1,002.000	4.39
15. อมก๋อย	2,336.266	10.22
16. แม่แจ่ม	3,750.323	16.41
17. ฝาง	1,561.631	6.84
18. แม่อาลัย	900.000	3.94
19. กิ่ง อ.ดอยเต่า	1,396.352	6.11
รวม	22,848.319	100.00

(1) พื้นที่จากทำเนียบท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2522

หมายเหตุ: อำเภอที่ใหญ่ที่สุดคือ อำเภอแม่แจ่ม

ทางรถยนต์ มีถนนเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดข้างเคียงในภาคเหนือ ได้อย่างทั่วถึง สภาพถนนส่วนใหญ่อยู่ในสภาพใช้งานได้ดี ยกเว้นเส้นทางติดต่อระหว่างจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกันถึงทุกอำเภอและสามารถวิ่งรถออกไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบทได้ ส่วนการเดินทางจากกรุงเทพฯ - เชียงใหม่นั้น มีรถโดยสารปรับอากาศออกจากกรุงเทพฯ มาเชียงใหม่ และจากเชียงใหม่ไปกรุงเทพฯ ออกทุกวันเป็นประจำ โดยใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ 8 ชั่วโมง ซึ่งเป็นบริการที่ได้รับความนิยมมาก

ทางรถไฟ มีบริการเดินรถจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ และจากเชียงใหม่ถึงกรุงเทพฯ วันละ 2 ขบวน นอกจากนี้ยังมีบริการเดินรถระหว่างพิษณุโลกถึงเชียงใหม่ไป - กลับวันละ 3 ขบวน

ทางอากาศ เป็นบริการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วที่สุดแต่ราคาสูงที่สุด ซึ่งขณะนี้ มีเที่ยวบินจากกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ วันละ 3 เที่ยวบิน และจากเชียงใหม่ - กรุงเทพฯ ทุกวัน วันละ 3 เที่ยวบิน นอกจากนี้ยังมีเส้นทางเชียงใหม่ - พักยา และเชียงใหม่ - อ่องกง, เชียงใหม่ - เชียงราย และเชียงใหม่ - แม่ฮ่องสอน อีกด้วย

10. ประชากร

10.1 จำนวนประชากร จากสำมะโนประชากรและเคหะปี พ.ศ. 2528 ปรากฏว่า จังหวัดเชียงใหม่ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,277,835 คน เป็นชาย 648,636 คน และหญิง 629,199 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 274,490 หลัง คิดเป็นขนาดครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 4.6 คนต่อครัวเรือน ประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากคนไทยแล้วยังมีชนเชื้อชาติต่าง ๆ อาทิ เวียดนาม จีน กระเหรี่ยง แม้ว มูเซอ ลีซอ ฮีเก้อ และลัวะ

จากตารางที่ 4 แสดงจำนวนประชากรรายอำเภอ ปรากฏว่า อำเภอเมือง มีประชากรสูงสุด (202,115 คน) และกิ่ง อำเภอเวียงแหง มีประชากรน้อยที่สุด (8,522 คน)

10.2 โครงสร้างอายุและเพศ จากสำมะโนประชากร และเคหะปี พ.ศ. 2523 พบว่าประชากร ในช่วงอายุ 15-19 ปี และ 20-24 ปี มีจำนวนสูงสุด (ร้อยละ 12.8 และ 12.5 ของประชากรตามลำดับ) และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนประชากรในวัยแรงงาน (อายุ 15-64 ปี) ปรากฏว่า จำนวนประชากรในวัยแรงงานมีมากกว่าประชากรในวัยที่เป็นภาระ (อายุ 0-14 ปี และอายุมากกว่า 64 ปี) เป็นจำนวนเท่าตัว (ดูตารางที่ 5 ประกอบ ดังนั้น เมื่อนำมาคำนวณหาอัตราส่วนผู้ที่เป็นภาระ (Dependency Ratio) จะได้เท่ากับ 50.01 ซึ่งหมายความว่า ประชากรในวัยแรงงาน 100 คน จะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูประชากรใน

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนประชากรรายอำเภอ จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2528

อำเภอ	จำนวนประชากร			จำนวนบ้าน
	รวม	ชาย	หญิง	
เมือง	202,115	101,908	100,207	38,755
จอมทอง	85,316	42,803	42,513	17,410
แม่แจ่ม	45,411	23,918	21,523	7,337
เชียงดาว	47,610	24,865	22,745	10,716
ดอยสะเก็ด	60,347	30,087	30,260	14,265
แม่แตง	62,504	32,162	30,342	12,011
แม่ริม	64,306	33,323	30,983	13,573
สะเมิง	19,933	10,370	9,563	3,863
ฝาง	109,767	56,087	53,680	23,359
แม่อาว	45,406	23,327	22,079	10,545
พร้าว	47,195	24,343	22,852	10,607
สันป่าตอง	105,693	52,749	52,944	25,917
สันกำแพง	85,639	42,953	42,686	20,747
สันทราย	73,948	37,318	36,630	16,905
หางดง	57,944	29,753	28,191	13,381
ฮอด	34,358	17,039	17,319	6,340
ดอยเต่า	25,054	12,694	12,360	5,562
จอมก้อย	25,865	13,153	12,712	5,002
สารภี	70,872	35,378	35,494	16,477
กิ่งอ.เวียงแหง	8,522	4,406	4,116	1,718
รวม	1,277,935	648,636	629,199	274,490

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ : กิ่งอ.เวียงแหง แยกมาจาก อำเภอเชียงดาว

แผนภูมิที่ 4

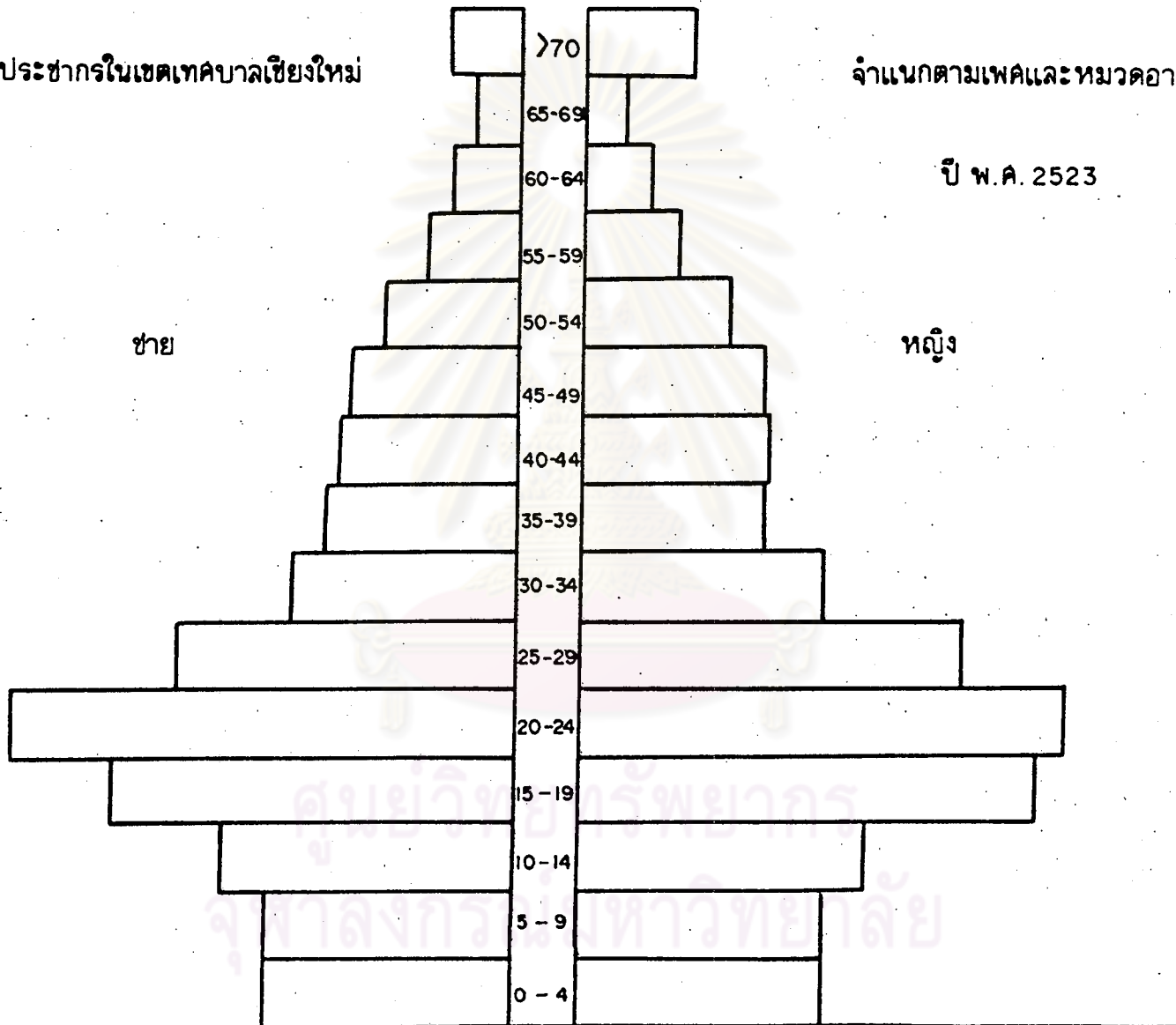
โครงสร้างประชากรในเขตเทศบาลเชียงใหม่

จำแนกตามเพศและหมวดอายุ 5 ปี

ปี พ.ศ. 2523

ชาย

หญิง

(พันคน)

9 8 7 6 5 4 3 2 1 0 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

(,000)

วัยแรงงาน 100 คน จะต้องรับภาระในการเลี้ยงดูประชากรในวัยที่เป็นภาระ 50 คน

เมื่อนำโครงสร้างอายุและเพศของประชากรมาแสดง โดยรูปปิรามิด ประชากร จะพบว่า ฐานปิรามิดจะแคบกว่าส่วนกลาง และตอนบนของปิรามิดจะแคบมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีประชากรในวัยเด็กและวัยชรา น้อย ขณะที่ มีประชากรในวัยแรงงานเป็นจำนวนมาก (ดูแผนภูมิที่ 4 ประกอบ)

10.3 ความหนาแน่นของประชากร จำนวนประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการสำมะโนประชากร เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับขนาดพื้นที่ เพื่อจะดูความหนาแน่นของ ประชากรบนพื้นที่ในปี 2528 ปรากฏว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรสูง ที่สุดคือ มีประชากร 1,173.31 คนต่อพื้นที่ 1 ตารางกิโลเมตร (ดูตารางที่ 5 ประกอบ) ซึ่งแสดงว่า อำเภอเมืองมีแรงดึงดูดทางประชากรสูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเขตที่เป็นศูนย์กลางของการบริหาร-การปกครอง ศูนย์กลางการศึกษา การบริการ รวมทั้งการพาณิชยกรรม

เมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นประชากรระหว่างปี พ.ศ. 2513, 2523 และ 2528 จะพบว่า อำเภอเมืองเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นสูงที่สุดมาตลอด ขณะที่อำเภอข้างเคียงโดยรอบอำเภอเมือง เช่น อำเภอลำรั้ง อำเภอหางดง อำเภอสันทราย และอำเภอแม่ริม มีความหนาแน่นของประชากรรองลงไป (คือความหนาแน่น 552.11 คน/กม.² 276.95 คน/กม.² 232.53 คน/กม.² และ 178.69 คน/กม.² ตามลำดับ) ส่วนอำเภอที่อยู่ไกลจากอำเภอเมืองออกไปจะมีความหนาแน่นของประชากรน้อย อำเภอที่มีความหนาแน่น ประชากรต่ำที่สุด ได้แก่ อำเภอ อมก๋อย (มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 11.07 คน/กม.²) ดูแผนที่ 4 ประกอบ

จากค่าความหนาแน่นของประชากรในอำเภอต่าง ๆ เมื่อนำไปคำนวณ ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index) ปรากฏว่า ค่าดัชนีการรวมตัว ของประชากร ทั้งในปี พ.ศ. 2513 และ 2523 มีค่าเท่ากันคือ 0.42 แสดงว่า ลักษณะการ กระจายตัวของประชากรยังคงไม่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ยังคงมีลักษณะการกระจุกตัวของประชากร บนพื้นที่มาก

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนประชากรและความหนาแน่นประชากรของจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2513, 2523 และ 2528

อำเภอ	ประชากรปี 2513		ประชากรปี 2523		ประชากรปี 2528		ความหนาแน่นของประชากร		
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ	13 (คน/กม. ²)	23 (คน/กม. ²)	28 (คน/กม. ²)
เมือง	137,395	13.39	182,134	15.77	202,115	15.82	797.60	1,057.25	1,173.31
แม่แจ่ม	32,107	3.13	35,169	3.05	45,411	3.55	8.56	9.38	12.11
อมก๋อย	23,706	2.31	28,409	2.46	25,865	2.02	10.15	12.16	11.07
ฮอด	} 43,290*	4.22	26,681	2.31	34,358	2.69	} 14.46*	16.72	21.53
ดอยเต่า			24,268	2.10	25,054	1.96		17.38	17.94
เชียงใหม่	} 10,582*	3.95	49,708	4.31	47,610	3.73	} 14.70*	} 18.01	} 20.33
กิ่ง อ.เวียงแหง					8,522	0.67			
สะเมิง	15,404	1.50	17,837	1.55	19,933	1.56	15.37	17.80	19.89
พร้าว	43,343	4.22	45,485	3.98	47,195	3.69	33.83	35.50	36.84
แม่แตง	57,801	5.63	65,757	5.69	62,504	4.89	38.01	43.24	41.11
แม่ฮาด	39,122	3.81	42,357	3.67	45,406	3.56	43.47	47.06	50.45
จอมทอง	67,187	6.55	73,674	6.38	35,316	6.68	61.92	67.90	78.63
ฝาง	94,435	9.20	108,005	9.35	109,767	8.59	60.47	69.16	70.29
ดอยสะเก็ด	52,376	5.10	54,392	4.71	60,347	4.72	69.93	72.62	80.57
สันกำแพง	60,300	5.88	74,972	6.49	85,639	6.70	72.56	90.21	103.05
สันป่าตอง	59,784	5.82	96,560	8.36	105,693	8.27	67.13	108.42	118.68
แม่ริม	47,463	4.62	53,861	4.66	64,306	5.03	131.89	149.67	178.69
สันทราย	70,407	6.86	61,687	5.34	73,948	5.79	221.39	193.97	232.53
หางดง	49,104	4.78	52,677	4.56	57,944	4.53	234.70	251.77	276.95
ลำราที	92,644	9.03	61,217	5.30	70,872	5.55	721.72	476.89	552.11
รวม	1,026,450	100.00	1,154,850	100.00	1,277,835	100.00	44.92	50.54	55.92

* อำเภอดอยเต่าแยกมาจากอำเภอฮอด

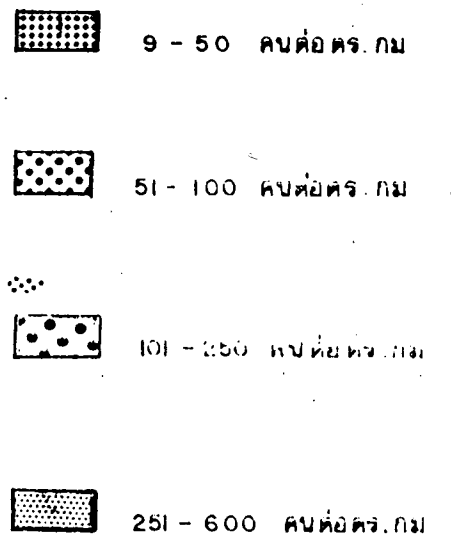
กิ่งอำเภอเวียงแหงแยกมาจากอำเภอเชียงใหม่

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

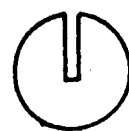
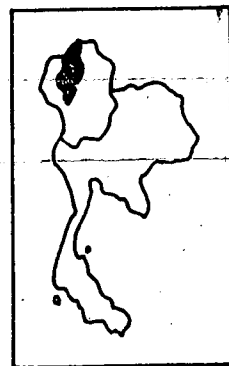
เชียงใหม่

การศึกษาข้อมูลในระดับ
จังหวัด

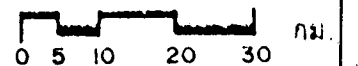
แผนที่ที่ 6 แสดง
ความหนาแน่นของประชากร ปี 2528

- สัญลักษณ์
- เขตประเทศ
 - เขตจังหวัด
 - เขตอำเภอ
 - ที่ตั้งจังหวัด
 - ที่ตั้งอำเภอ

มาตราส่วน 1 : 1,000,000

98.00

99.00

20.00

ลำปางพม่า

แม่เมาะ

ฝาง

เชียงราย

แม่ฮ่องสอน

เชียงใหม่

พร้าว

แม่แตง

19.00

แม่ริม

สันทราย

ดอยสะเก็ด

19.00

ละมั่ง

ลำพูน

แม่แจ่ม

จอมทอง

18.00

ฮอด

ลำปาง

18.00

กิ่งอ.ดอยเต่า

อมก๋อย

98.00

ตาก

99.00

17.00

ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index) คำนวณ
จากสูตร

$$C.I = \frac{\text{ร้อยละสะสมของพื้นที่} - \text{ร้อยละสะสมของประชากร}}{\text{ร้อยละสะสมของพื้นที่}}$$

11. เศรษฐกิจ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคเหนือ ทั้งนี้เนื่องจาก
จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งกลางในการซื้อขายสินค้าทุกชนิดทั้งจากภายในจังหวัดเชียงใหม่เอง
และการซื้อขายผลิตภัณฑ์ของจังหวัดใกล้เคียง เช่น แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง¹ รวมทั้งเป็น
ศูนย์กลางในการรับผลิตผลจากจังหวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือส่งออกไปยังต่างประเทศอีกด้วย
ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่มีสำนักงานการค้าต่างประเทศ กรมการค้าต่างประเทศตั้งอยู่
ที่ทำอากาศย่านเชียงใหม่ ทำให้สามารถส่งสินค้าออกได้โดยตรงนอกจากนี้แล้วจังหวัดเชียงใหม่
ยังเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการอุตสาหกรรมอีกด้วย²

สำหรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจภายในจังหวัดเชียงใหม่เอง จากตารางแสดง
มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเชียงใหม่ ที่กองบัญชีประชาชาติได้รวบรวมไว้ (ตารางที่ 6) แสดงให้
เห็นว่า โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ยังคงขึ้นอยู่กับการผลิตทางการเกษตร
เป็นหลัก โดยมีการค้าและการบริการเป็นอันดับรองลงมา

จากการประมาณการทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์จังหวัด โดยรองศาสตราจารย์
ดร.ธรรมัญญ โสภารัตน์ แสดงว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2522-2526 สาขาการเกษตรกรรม ยังคง
เป็นสาขาการผลิตที่สำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่

¹ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่, ข้อมูลการตลาดจังหวัดเชียงใหม่ประจำปี 2523
(เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม) หน้า 29 และสำนักงานพาณิชย์ จังหวัดเชียงใหม่, ข้อมูลการตลาด
จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2524 (เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม) หน้า 24.

² สุชาติ ผิวงาม. "วิธีการศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่ ๑ กรณีศึกษา
ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเชียงใหม่ และพื้นที่ 6 จังหวัดในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย"
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ผังเมืองมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526
หน้า 123.

ตารางที่ 6 แสดงผลิตภัณฑ์จังหวัดเชียงใหม่ตามราคาคงที่ปี 2515 (CONSTANT 1972 PRICES)

: หน่วยล้านบาท

สาขาการผลิต	2517	2518	2519	2520	2521	ประมาณการ*				
						2522	2523	2524	2525	2526
1. เกษตรกรรม	1,420.8	1,452.2	1,575.1	1,532.2	1,643.5	1,644.43	1,680.26	1,716.94	1,753.62	1,790.0
1.1 กสิกรรม	1,055.7	1,077.9	1,195.7	1,131.3	1,251.0	1,230.93	1,257.07	1,283.87	1,310.68	1,337.40
1.2 ปศุสัตว์	222.0	224.0	235.5	259.1	259.8	284.88	300.22	315.75	331.28	346.81
1.3 ประมง	42.2	23.9	23.8	29.9	32.1	36.57	39.26	42.58	45.90	45.22
1.4 ป่าไม้	100.9	126.4	120.1	110.9	100.6	89.55	82.76	73.91	65.05	56.19
2.เหมืองแร่	225.0	97.7	79.6	83.1	93.5	106.52	96.79	97.60	98.41	99.22
3. อุตสาหกรรม	296.6	340.2	396.2	400.3	462.6	477.37	508.01	539.28	570.55	601.82
4. ก่อสร้าง	106.7	115.2	206.6	219.0	244.1	290.86	308.64	333.77	356.69	384.02
5. ไฟฟ้า ประปา	20.0	25.5	29.5	32.1	34.2	36.16	39.07	41.56	44.06	46.55
6. ขนส่งและคมนาคม	256.7	269.4	307.1	324.8	366.6	367.55	416.39	444.96	473.54	502.21
7. การค้าขายส่งและปลีก	918.4	1,076.1	1,163.1	1,206.4	1,315.1	1,353.35	1,421.52	1,489.05	1,556.58	1,624.11
8. ราชการและการประกันภัย	108.6	119.8	131.7	161.6	174.0	198.39	219.45	240.42	261.39	282.36
9. ที่อยู่อาศัย	41.7	42.2	44.3	45.5	47.5	48.94	50.57	52.19	53.81	55.44
10. บริการราชการ	202.0	210.7	228.3	252.9	283.1	302.21	329.70	354.99	380.27	405.56
11. บริการ	536.6	617.6	717.0	723.1	806.3	837.31	884.82	932.66	980.50	1,028.34
ผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP)	4,160.1	4,366.6	4,878.5	4,981.0	5,470.5	5,681.71	5,981.09	6,282.24	6,583.39	6,884.55
รายได้ต่อหัว (บาท)	3,841	3,970	4,383	4,381	4,704	-	-	-	-	-

ที่มา : รายงานวิจัยการประมาณการทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์จังหวัดของประเทศไทย โดย รศ. ดร.ธรรมบุญ โสภรัตน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลิตภัณฑ์จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งอัตราการขยายตัวของข้อมูลในอดีตและข้อมูลประมาณการ (ตามราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย : ล้านบาท

สาขาการผลิต	ข้อมูลเดิม		อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย (ต่อปี)	ประมาณการ		
	2517	2521		2521	2522	อัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย (ต่อปี)
1. เกษตรกรรม	1,420.8	1,643.5	3.70	1,643.5	1,790.31	1.73
1.1 กสิกรรม	1,055.7	1,251.0	4.33	1,251.0	1,337.48	1.34
1.2 ปศุสัตว์	222.0	259.8	4.00	259.8	346.81	5.94
1.3 ประมง	42.2	32.1	-6.70	32.1	49.22	8.92
1.4 ป่าไม้	100.9	100.6	-0.07	100.6	56.19	-10.99
2.เหมืองแร่	225.0	93.5	-19.71	93.5	99.11	1.19
3. อุตสาหกรรม	296.6	462.6	11.75	462.6	601.82	5.40
4. ก่อสร้าง	106.7	244.2	22.98	244.1	384.02	9.48
5. ไฟฟ้า ประปา	20.0	34.2	14.35	34.2	46.55	6.32
6. ขนส่งและคมนาคม	256.7	366.6	9.31	366.6	502.12	6.49
7. การค้า ขายเป็นและขายปลีก	918.4	1,315.1	9.39	1,315.1	1,624.11	4.31
8. ธนาคารและการประกันภัย	108.6	174.0	12.50	174.0	282.36	10.16
9. ที่อยู่อาศัย	41.7	47.5	3.30	47.5	55.44	3.13
10. บริการราชการ	202.0	283.1	8.80	283.1	405.56	7.45
11. บริการ	563.6	806.3	9.36	806.3	1,026.34	4.98
ผลิตภัณฑ์จังหวัดเชียงใหม่ (GPP)	4,160.1	5,470.5	7.08	5,470.5	6,884.55	4.70

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ 8 แสดงผลิตภัณฑ์ของภาคเหนือตามราคาคงที่ 2515 (constant 1972 prices)

หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	2521	2522	2523	2524	2525	2526
1. เชียงราย	3,168.0	3,033.4	2,696.5	3,454.4	3,657.5	3,786.8
2. พะเยา	876.4	952.8	1,121.3	1,349.4	1,407.7	1,463.5
3. แม่ฮ่องสอน	604.9	732.1	582.7	601.4	609.6	630.4
4. เชียงใหม่	6,098.8	6,252.9	6,256.4	6,232.2	6,448.5	6,834.8
5. น่าน	1,747.0	1,706.2	1,200.8	1,111.6	1,081.3	1,108.6
6. ลำพูน	1,422.4	1,559.3	1,340.8	1,393.0	1,611.6	1,660.0
7. ลำปาง	2,621.9	2,565.1	3,565.3	3,585.9	3,266.1	3,382.2
8. แพร่	1,501.0	1,728.2	1,618.1	1,574.2	1,624.9	1,631.0
9. อุตรดิตถ์	1,951.8	2,023.7	2,235.3	2,546.8	2,667.0	2,525.7
10. สุโขทัย	2,212.0	2,346.9	2,013.4	2,376.4	2,302.9	2,299.5
11. ตาก	1,642.3	2,054.4	2,111.6	1,898.0	2,109.8	1,977.3
12. พิษณุโลก	2,320.4	2,448.2	2,435.5	2,755.5	2,966.0	3,076.2
13. กำแพงเพชร	2,165.0	2,122.4	2,299.6	2,595.8	3,021.4	3,212.1
14. พิจิตร	2,050.0	1,813.4	2,114.0	2,465.2	2,396.5	2,484.2
15. เพชรบูรณ์	2,422.9	2,592.1	2,792.0	3,497.1	3,182.9	3,528.5
16. นครสวรรค์	3,936.5	3,757.1	3,882.0	4,444.1	4,268.6	4,652.6
17. อุทัยธานี	1,029.1	1,047.0	1,438.4	1,379.5	1,388.9	1,558.7
ผลิตภัณฑ์ภาคเหนือ (GRP)	37,770.4	38,735.2	39,703.7	43,260.5	44,011.2	45,812.0

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวของการผลิตสาขาต่าง ๆ ปรากฏว่าสาขาการผลิตทางด้าน การก่อสร้าง การเงิน การอุตสาหกรรม และการค้า มีอัตราการขยายตัว สูงกว่าการผลิตในสาขาเกษตรกรรม กล่าวคือในช่วงพ.ศ. 2517-2521 การผลิตในสาขา การก่อสร้าง - การเงิน - การอุตสาหกรรม และการค้ามีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยต่อปีเท่ากับร้อยละ 22.98, 12.50, 11.75, 9.39 และ 9.36 ตามลำดับ ขณะที่สาขาการผลิตทางด้านเกษตรกรรม มีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยต่อปีเพียงร้อยละ 3.70 (ดูตารางที่ 7 ประกอบ) และจากการประมาณการของ รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมนุญ โสภรัตน์ ยังแสดงให้เห็นว่า ในระยะปีพ.ศ. 2522-2526 การผลิตในสาขาเกี่ยวกับการเงิน ยังคงมีอัตราการขยายตัวที่สูง เมื่อเปรียบเทียบกับการผลิตในสาขาอื่น ๆ และรองลงมาได้แก่ การผลิตในสาขา การก่อสร้าง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แนวโน้มการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ จะเป็นการขยายตัวทางด้าน การหมุนเวียนทางการเงิน และการก่อสร้าง เป็นสำคัญ

แต่เมื่อพิจารณาถึงการขยายตัวของการผลิตเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดในภาคเหนือแล้ว พบว่า เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีมูลค่าการผลิตสูงที่สุดในจังหวัดภาคเหนือ และมีการขยายตัวของการผลิตอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปี 2526 คือ ภายหลังจากมีการประกาศให้เมือง เชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ อันแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิตของจังหวัด (ดูตารางที่ 8 ประกอบ)

อำเภอสันกำแพง

ในการศึกษาโครงการสหกรณ์สันกำแพง ซึ่งตั้งอยู่ที่อำเภอสันกำแพงนั้น จำเป็นต้องทราบถึงลักษณะทั่วไปของอำเภอสันกำแพงด้วย เนื่องจากเป็นพื้นที่ตั้งของ โครงการ

1. ที่ตั้ง อำเภอสันกำแพงเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ ประมาณ 14 กม. โดยอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด
2. อาณาเขต อำเภอสันกำแพงมีพื้นที่ 718.5 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 3.20 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่จังหวัด มีเขตติดต่อกับอำเภอลำพูน อำเภอดอยสะเก็ด และจังหวัดลำปาง
3. ประวัติความเป็นมา สันนิษฐานว่า ชาวอำเภอสันกำแพงแต่เดิมอพยพย้ายถิ่นมาจากหิมาฎสถาน แขวงเมือง เชียงแสน จังหวัดเชียงราย และมาตั้งรกรากอยู่ริม

แม่น้ำออน¹

4. ลุ่มรณกะที่ดิน อำเภอสันกำแพงมีลุ่มรณกะที่ดินอยู่ในระดับปานกลาง ถึงต่ำมาก พื้นที่มีปัญหาการลาดเอียง ขาดการชลประทาน พืชที่ปลูกได้ในพื้นที่ได้แก่ ข้าว, ข้าวโพด เป็นต้น รายละเอียดดูได้จากตารางที่ 1. และ 2 ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

5. ประชากร ส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตรกรรม และหัตถกรรมที่บ้าน เพื่อใช้สอยในครอบครัว ซึ่งต่อมาพัฒนา เป็นสินค้าที่ผิ ชื้อเสียงแพร่หลาย ประชากรในอำเภอนี้ มีจำนวน 85,639 คน ในปี 2528 หรือ 6.70 เปอร์เซ็นต์ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่ มีความหนาแน่นของประชากร 103.05 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งนับว่าความหนาแน่นอยู่ใน ระดับปานกลางเมื่อเทียบกับความหนาแน่นของประชากรในจังหวัด

6. เศรษฐกิจ ประชากรของอำเภอสันกำแพงส่วนใหญ่มีรายได้จากการ เกษตรกรรมและหัตถกรรม ซึ่งทำให้มีรายได้ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากผลผลิตที่ได้มักมีราคาตกต่ำ ส่วนหัตถกรรมที่มีอยู่ในปัจจุบันเป็นการรับงานเย็บปักทอผ้าจากในตัวเมืองเชียงใหม่ ซึ่งมักได้ค่า แรงแรคาถูกมากคือ การปักเสื้อจะได้ค่าแรง 2-3 บาทต่อตัว เป็นต้น²

7. การคมนาคม เนื่องจากอำเภอสันกำแพงอยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ การเดินทางถึงบริเวณตัวลุ่มรณกะจึงสะดวก เพราะมีถนนลาดยางถึงตัวเมือง และมีรถ ประจําทางซึ่งระหว่าง เชียงใหม่-สันกำแพง ตลอดทั้งวัน (ราคาค่าโดยสาร 4 บาทต่อหนึ่งคน)

จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ประชากรส่วนใหญ่ถึง 75% ของประชากรมีอาชีพ เกษตรกรรม³ และเป็นรายได้ส่วนที่มากที่สุดของผลผลิตจังหวัด ดังตารางที่ 6 แม้ว่าลุ่มรณกะ

¹ สถาบันวิจัยวิทยาการค้าและเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, "โครงการศึกษาเบื้องต้น แผนหลัก การพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่" รายงาน 2, 2522 หน้า ก 6-38.

² จากการสอบถามเกษตรกร เมื่อวันที่ 23 ก.พ. 2526.

³ เกียรติ จิวะกุล, "Regional Growth Center a Case Study of Chiang Mai City, Thailand" เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม สัมนา " นครเชียงใหม่ : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต" 30-31 มีนาคม 2528.

ที่ดินของจังหวัดนั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ซึ่งไม่เหมาะสมแก่การเกษตรคือคิดเป็นร้อยละ 79.1 ของพื้นที่จังหวัด พืชปลูกนั้นมีทั้งข้าว พืชผักเมืองหนาว ยาสูบ ถั่ว เป็นต้น ทั้งนี้เพราะภูมิอากาศของจังหวัดค่อนข้างหนาว นอกจากนี้เชียงใหม่ยังเป็นศูนย์กลางการกิจกรรมของภาคเหนืออีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมของภาคเหนือด้วย ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 จึงกำหนดให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ นอกเหนือจากการเกษตรกรรมแล้ว เชียงใหม่ยัง เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของภาคเหนืออันมีรายได้เข้าสู่จังหวัดอย่างมาก รองจากเกษตรกรรมอีกด้วย

อำเภอสันกำแพง เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่ 3.64% ของพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมือง เชียงใหม่ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 12 กม. มีประชากร 6.70% ของประชากรจังหวัดเชียงใหม่ และมีความหนาแน่นของประชากร 103.05 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งมีอาชีพทางการเกษตร นอกจากนี้อำเภอสันกำแพงยังมีชื่อเสียงในด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การทอผ้า อันทำให้อำเภอสันกำแพงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสมรรถนะที่ดินของอำเภอสันกำแพงอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำมาก ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำ และการที่อำเภอสันกำแพงมีพื้นที่ดินที่สมรรถนะที่ดินค่อนข้างต่ำ ทำให้ต้องมีอาชีพหัตถกรรมเป็นอาชีพเสริม

จังหวัดเชียงใหม่ นั้น นอกจากเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือ อันเป็นศูนย์กลางของการคมนาคมขนส่งของภาคเหนือแล้วยัง เป็นแหล่งตลาดของสินค้า เกษตร และการขนส่งสินค้าเกษตรไปยังจังหวัดต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้น เชียงใหม่จึงเป็นตลาดของสินค้าเกษตรที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง และถือเป็นตลาดของสินค้าเกษตรของอำเภอสันกำแพงด้วย เนื่องจากอำเภอสันกำแพงมีระยะทางห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่เพียง 12 กม. ซึ่งการคมนาคมนั้นมีถนนที่สามารถไปยังตัวเมืองได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังมีรถประจำทางระหว่างอำเภอสันกำแพงและตัวเมืองเชียงใหม่อีกด้วย

ดังนั้นหากจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการพัฒนาให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้สำเร็จแล้ว เชียงใหม่ก็จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งงานและเมืองที่เป็นศูนย์กลางทั้งด้านการศึกษาและการคมนาคมที่สำคัญมาก อันจะทำให้มีประชากร เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะเป็นตลาดที่สำคัญสินค้า เกษตรที่จะขยายตัวต่อไปในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น